

En beretning om kommunalreformen for kommunerne i Københavns amt i foråret 1973.

*Fra 1304 sognekommuner til 277 kommuner d. 1.4.1970
og til 275 kommuner d. 1.4.1974.*

Det kommunale system før 1970.

Før kommunalreformen i 1970 bestod Danmark af ca. 1.300 sognekommuner, 25 amtskommuner og 86 købstadkommuner. Denne inddeling var blevet til i 1840'erne, hvor kirken var den institution, der samlede befolkningen, og inddelingen byggede derfor på den sognekirkelige inddeling.

Sognekommunerne havde generelt et meget beskedent indbyggerantal. I 1952 skrev en kontorchef i Indenrigsministeriet om dette:

"Af Danmarks 1304 sognekommuner i dag har 440 under 1.000 indbyggere, heraf 88 under 500 og 38 under 300. Kun 178 har over 2.500 indbyggere og heraf kun 65 over 3.500. Godt halvdelen, 686, ligger i gruppen fra 1.000 til 2.500 indbyggere, heraf lidt over halvdelen under 1.500. Sammenligner man med forholdene i udlandet ligger den danske norm for kommunernes størrelse meget lavt, og dette er så meget mere påfaldende, som vi i vort flade, næsten fuldt opdyrkede, ret tæt befolkede land ikke kender til de hindringer for skabelse af kommuner af vilkårlig størrelse, som naturen i mange andre lande frembyder."

Sognekommunerne udgjorde det laveste hierarkiske niveau på landet, mens amtskommunerne med amtmanden i spidsen tog sig af de opgaver, som sognekommunerne var for små til. Det vil først og fremmest sige sygehusvæsenet og gymnasierne.

Det var dog ikke alene amtskommunerne, der tog sig af disse opgaver. Købstadkommunerne var selvstændige og varetog både sogne- og amtskommunale opgaver, herunder også sygehusvæsen og gymnasier.

Det var folkevalgte sogneråd, der udgjorde sognekommunernes styre. Det var et lurmærke på folkestyre i sognerådene, at politikerne selv ordnede sagerne.

Mange af landets sognekommuner havde da heller ikke en egentlig administration. I 1966 så tallene for sognekommunernes administration sådan ud:

"Omkring 60 pct. af landets sognekommuner har i dag ansat en kommunesekretær (kommunekasserer) og eventuelt tillige andet personale ved kommunens administration. Behovet for administrativ bistand har været stærkt stigende i de

senere år, og en stadig større del af sognekommunerne har knyttet og knytter medhjælp til kommunen. Tendensen til at ansætte kommunesekretær har hidtil gjort sig noget stærkere gældende på Øerne end i Jylland, og man kan i almindelighed gå ud fra, at sognekommuner med over 1.000 indbyggere på Øerne har ansat kommunesekretær, medens skillelinjen for sognekommunerne i Jylland gennemgående ligger omkring 1.200 indbyggere, visse steder dog op til 1.400 indbyggere

Umiddelbart efter at inddelingsloven var blevet vedtaget, nedsatte indenrigsministeren den 14. juni 1967 en særlig kommission, Kommunalreformkommissionen, til at forberede **kommunalreformen**. Kommissionen skulle se på den kommunale inddeling **uden for hovedstaden** i overensstemmelse med de principper, som inddelingsloven lagde for inddelingen, nemlig

- der skulle etableres fælles amtskommuner for land og by
- det skulle sikres, at ét bysamfund kom til at udgøre én kommune
- ved sammenlægning af kommuner skulle der tilvejebringes større og mere hensigtsmæssige enheder.

Kommissionen skulle fremsætte forslag til nye kommuner i overensstemmelse med de to første principper. I relation til det tredje hovedelement skulle kommissionen alene "virke for" dannelsen af større og mere hensigtsmæssige kommuner.

I kommissionen sad en repræsentant for hvert af de fem partier i Folketingets Finansudvalg, en repræsentant for hver af de tre landkommunale organisationer og to repræsentanter for Købstadsforeningen.

Parallelt med Kommunalreformkommissionens arbejde virkede flere andre kommissioner, bl.a. Socialreformkommissionen, som gjorde forarbejdet til de enkelte opgave- og byrdefordelingsomlægninger i 1970'erne.

Kommunalreformen blev et led i et samlet kompleks af reformer af det offentlige administrations- og ydelsessystem: Inddelingsreformen, opgavefordelingsreformer og byrdefordelingsreformer. Opgave- og byrdefordelingsreformerne omfattede bl.a. arbejdsløshedsforsikring og arbejdsformidling, socialreform, sygehusreform, planlovsreform, ankereform, budget- og regnskabsreform m.fl. Et væsentlig led i reformerne var omlægningen fra statslig refusionsfinansiering af kommunale udgifter til bloktilskuds- og kommuneskattefinansiering af de kommunale opgaver

Materialet stammer fra Indenrigsministeriet

VALLENSBÆK OG KOMMUNALREFORMEN 1973

I foråret 1969 gjorde den radikale Svend Skovmand i en artikel sig til talsmand for at Vallensbæk kommune skulle deles, således at den nordlige del skulle indlemmes i Herstedernes kommune, medens den sydlige del skulle sammenlægges med Brøndby

Strand området, som han mente burde udskilles fra Brøndbyernes kommune. Den radikale folketingsmand begrundede sit forslag om deling af Vallensbæk kommune med, at en del af bebyggelsen Vallensbæk Nordmark er en naturlig del af Albertslund, og at områdets beboere benytter Albertslund station, Albertslund Centrum og biblioteket i Herstederne. Svend Skovmand betegnede den nuværende situation som en parodi på kommunalt selvstyre, og han fastslog, at en samlet planlægning af Albertslund var umuliggjort.

Folketingsmandens forslag fik naturligvis en ublid modtagelse hos Vallensbæks konservative borgmester Poul Hansen, der i "Politiken" skrev følgende:

- Svend Skovmand har ikke en gnist begreb om planlægning og egnsudvikling! Det nuværende skel er lagt i bedste forståelse mellem de to kommuner. Vi har flere grønne områder end Herstedernes kommune, og beboerne i Herstedernes yderkant har længere til kommunekontoret end beboerne i Vallensbæk Nordmark!
- Poul Hansen var i øvrigt overbevist om, at Herstedernes kommune fuldt bevidst havde bygget klods op ad Nordmarksområdet i Vallensbæk kommune.

Den kommission der var nedsat i forbindelse med kommunalreformen i 1970 skulle i første omgang se på den kommunale inddeling UDENFOR HOVEDSTADEN. Først senere skulle man undersøge behovet for en kommunalreform for hovedstadsområdet.

I begyndelsen af 1973 kom kommunalreformkommissionen med et udspil, et udspil der blev modtaget med meget blandede følelser af de vestlige omegnskommuner. Kommissionen foreslog i korthed at Vallensbæk "flækkes" på tværs. Den nordlige del går til Herstedernes Kommune. Den sydlige til Torslunde-Ishøj. Endvidere slås Brøndby og Glostrup kommuner sammen. Ledøje-Smørum slås sammen med Ballerup-Måløv og Sengeløse lægges ind under Tåstrup kommune. I Brøndby kommune så man positivt på de foreslåede ændringer, hvilket man bestemt ikke gjorde hverken i Glostrup, Ledøje-Smørum og Vallensbæk kommuner. Borgmester Keld Rasmussen fra Brøndby kommune udtalte at "Vi har meget til fælles med Glostrup kommune, og det er et gode, at Glostrup kommune bliver indlagt under Brøndby kommune for derved er Avedøre-problemet løst". Borgmester Martin Nielsen i Glostrup udtalte, at han selv med sin bedste vilje ikke kan se nogen som helst fordel i at skabe en så stor kommune som Brøndby vil blive hvis Glostrup bliver lagt sammen med Brøndby. Borgmester Poul Hansen i Vallensbæk kommune tillod sig at sige, at beslutningen er tåbelig.

I Vallensbæk ville man ikke acceptere den foreslåede løsning. Der blev d. 8. marts 1973 afholdt et borgermøde på Pilehaveskolen hvor der mødte mellem 1.500 og 2.000 borgere op. På mødet blev der krævet en vejledende kommuneafstemning om Vallensbæk. Bortset fra to indlæg på borgermødet var der fuld enighed om, at Vallensbæk fortsat skulle være en selvstændig kommune. Vallensbæk Kommunalbestyrelse udskrev kommuneafstemning til afholdelse d. 3. april 1973. Resultatet af denne afstemning var med en valgdeltagelse på 72,46 % at 92,82 % af de afgivne stemmer stemte "NEJ" til en deling af Vallensbæk kommune, og at den skulle fortsætte som selvstændig kommune. Afstemningen var KUN vejledende, men det var nok til at kommission blev i tvivl og Vallensbæk blev reddet af én stemme i kommunalreformkommissionen.

I forårs månederne i 1973 var der mange indlæg i lokalaviserne med udførlig omtale af den kommende kommunalreform for kommunerne i Københavns amt. I Vallensbæk udsendte en Borgerkomite "Nød-AVISEN" bl.a. fordi flertallet af aviserne ikke var i stand til at udkomme, og for det andet, fordi Vallensbæk i bogstaveligste forstand var kommet i *nød*.

4. maj 1973 blev i dobbelt betydning befrielsesdagen for borgerne i Vallensbæk, da det blev kendt, at kommunalreformkommissionen frafaldt væsentlige dele af sit forslag til en ny inddeling af kommunerne i Københavns amt. Kommission var nu indstillet på at lade Vallensbæk forblive udelt, ligesom man droppede tanken om at slå Glostrup og Brøndby kommuner sammen. Dog måtte Glostrup afgive Avedøre til Hvidovre kommune. Det endte også med at Ledøje-Smørum fik lov til at fortsætte som selvstændig kommune. I Ledøje-Smørum kommune var blevet afholdt en vejledende kommuneafstemning d. 10. april 1973. Sengeløse kommune blev lagt ind under Tåstrup kommune. Det var foreslået at Torslunde fra Torslunde-Ishøj kommune skulle lægges til Tåstrup kommune, hvilket dog heller ikke skete.

Denne lille beretning slutter med en gengivelse af nogle af de skrivelser der blev udsendt eller omdelt til borgerne i Vallensbæk kommune i marts og april 1973 bl.a. 2 nødavisser og et brev fra Vallensbæk Kommune til alle kommunens borgere.

Oplysningerne i afsnittet **Vallensbæk og kommunalreformen 1973** er hentet fra materiale der stammer fra afdøde tidligere vejformand i Vallensbæk Ragnvald Jensen. Foreningen har modtaget materialet som gave af Ragnvald Jensens søn John Jensen.

EFTERSKRIFT - NY KOMMUNALREFORM PR. 1.1.2007.

Regeringen (Venstre og Konservative) nedsatte den 1. oktober 2002 i forbindelse med Folketingets åbning en strukturkommission. Statsministeren annoncerede i åbningstalen: "Den bestående kommunale struktur i Danmark er nu over 30 år gammel, og det er regeringens opfattelse, at tiden er kommet til en kritisk gennemgang af det bestående system. Regeringen vil derfor i denne uge nedsætte en strukturkommission, som skal se på, om det eksisterende system nu også lever op til vor tids krav til et moderne velfærdssamfund. Kommissionen skal tage sit udgangspunkt i borgerne og i de opgaver, som skal løses".

I januar 2004 kom strukturkommissionen med en betænkning og på basis af denne blev der udarbejdet en aftale om strukturreform mellem regeringen (Venstre og Det Konservative Folkeparti) og Dansk Folkeparti. Resultatet af denne aftale blev at antallet af kommuner blev reduceret til 98 fra 1.1.2007. Samtidig blev de 13 amtskommuner nedlagt og erstattet af 5 regioner.

Et af kravene i aftalen var at en kommune som minimum skulle have 20.000 indbyggere. Da Vallensbæk på dette tidspunkt kun havde ca. 12.300 indbyggere så det ud til at kommunens dage var talte som selvstændig kommune. I månederne før aftalen kom på plads havde man i Vallensbæk været på barrikaderne. Vallensbæk ønskede at fortsætte som en selvstændig kommune, og også denne gang blev der afholdt en kommuneafstemning hvor et overvældende flertal af kommunens borgere sagde nej til

en sammenlægning. I aftalen var der blevet tilføjet en såkaldt "kattelem" der tillod kommuner med under ca. 20.000 indbyggere, hvor der ikke er opbakning til en kommunesammenlægning, der kan bringe indbyggertallet op på ca. 20.000 indbyggere vil der som et alternativ skulle indgås et forpligtende samarbejde med en eller flere kommuner med henblik på at sikre den faglige bæredygtighed for opgavevaretagelsen. Denne "kattelem" blev kun brugt af Dragør kommune der indgik et forpligtende samarbejde med Tårnby kommune og Vallensbæk kommune der indgik et forpligtende samarbejde med Ishøj kommune. **VALLENSBÆK KOMMUNE ER SÅLEDES STADIG EN SELVSTÆNDIG KOMMUNE.**

På et repræsentantskabsmøde på Arken, Museet for Moderne Kunst i maj 2006 sad undertegnede under middagen bl.a. sammen med tidligere formand for Folketinget Svend Jacobsen. Under middagen talte vi bl.a. om den nye strukturaftale herunder at Vallensbæk kommune igen havde undgået en sammenlægning. Svend Jacobsen sagde i den forbindelse, at såfremt der på et tidspunkt kun var 2 kommuner tilbage i Danmark så ville den ene nok være Vallensbæk.

Ingolf Mathiesen

VALLENSBÆK LOKALHISTORISKE FORENING - januar 2009